

Eesti haridusvaldkonna arengusuunad 2021-2035 on liikumine kaasava hariduse ja nüüdisaegse õpikäsituse rakendumise poole, mille laiem eesmärk on alushariduse kvaliteedi tõstmine. Enam keskendutakse varajasele märkamisele sh andekate toetamine. Samuti näeb HTM-i oma tegevuse prioriteetideks laste ja õpetajate vaimse tervise toetamist. Kättesaadav: <https://www.hm.ee/et/kaasamine-osalemine/strateegiline-planeerimine-aastateks-2021-2035/e-esti-haridusvaldkonna-arengukava>

Toetudes eelnimetatud strateegiale, toob Eesti lasteaednike Liit välja kavandatud Alushariduse ja Lapsehoiu seaduse eelnõu ja Alushariduse riikliku õppekava eelnõu olulisemad kitsaskohad ning teeb ettepanekud muutmiseks või täiendamiseks.

Laste arv rühmas:

Eelnevale toetudes ei näe Lasteaednike Liit oodatavat alushariduse kvaliteedi tõusu kui eelnõusse on kavandatud varasema rühmades laste arvu vähendamise asemel laste arvu suurendamist. Hetkel kehtivas seaduses on laste piirarv 3-7 a laste rühmas 20. Erandkorras võib KOV suurendada laste arvu 4 võrra lasteaia hoolekogu nõusolekul. Tegelik praktika näitab, et enamuses omavalitsustes on mindud seda teed, et erandkord on muudetud tavapraktikaks, kus aiarühmade suurus on 24 last, seda just suuremates omavalitsustes. ELAL on seisukohal, et aiarühmade suurus peaks jääma maksimaalselt 20 lapse juurde ning erandkorras rühmade suurendamise võimalus kaotada. 2022 a. seaduse eelnõus on määratud lasteaiaühma suuruseks 22 last.

kavandatava seaduse eelnõu § 8. (3) Rühma täituvuse ja registreeritud laste piirarv on: 1) 16 last, kui rühm on moodustatud pooleteise- kuni kolmeaastastest lastest; 2) 22 last, kui rühm on moodustatud kolme- kuni seitsmeaastastest lastest; 3) 20 last, kui rühm on moodustatud pooleteise- kuni seitsmeaastastest lastest.

Ehkki hoolekogu nõusolekul enam erandkorras võimalust rühma suurendada ei ole, muutuvad rühmad uue seaduse rakendamisel suuremaks kui on hetkel kehtiva seaduse järgi - täna on rühma suurus 20 last, kavandatud suurus 22 last. Ka teiste rühmaliikide osas on lasteaednike liit seisukohal, et laste arv rühmades jääks selliseks nagu on praegu kehtivas seaduses ning muutuseks oleks asjaolu, et kaob ära võimalus laste arvu rühmas suurendada.

Ettepanek: jätta rühmade suurus samaks nagu hetkel kehtivas seaduses ning mitte lisada võimalust rühmades laste arvu suurendada.

Muuta eelnõu §8 (3) tekst ja sõnastada ümber „Rühma täitumuse ja registreeritud laste piirarv on 14 last kuni 3 aastaste laste rühmas, 20 last 3-7 aastaste laste rühmas, 18 last 1,5 ja kuni 7 aastaste laste rühmas.

Ettepanek on kooskõlas ka eelnõu §27 (7) -ga, mis määrab täiskasvanute ja laste suhtarvu rühmas.

Välja jätta eelnõu §27 (8), mis võimaldab täiskasvanute ja laste suhtarvu suurendada.

Säilima peaks suund muuta laste arv rühmades väiksemaks, et rakenduksid kaasava hariduse põhimõtted: oleks võimalik nii laste erivajadusi kui eriandekust varakult märgata ning arendada välja kõigi laste maksimaalne arengupotentsiaal.

Eelnõu §8(1) kohaselt „pidaja moodustab iga lapse vajadusi ja heaolu arvestades lasteaia rühmad ...“

Enamasti komplekteeritakse lasteaia rühmad kevadel, kui lasteaia pidajal ega direktoril ei ole ülevaadet lasteaeda saabuvate laste eritoe vajaduste osas. §8(1) reaalses elus ei rakendu, sest ei ole teada lasteaeda tulevate laste erivajadused, kuna need on väljaselgitamata või lapsevanem ei avalikusta toevajadust. Enamasti märkavad lapse erivajadust esmakordselt lasteaiaõpetajad. Selleks ajaks on lapse rühm maksimaalses määras täidetud ning lapsele arengusoodsat keskkonda sh väiksemat rühma ei ole võimalik pakkuda. Viimasest lähtuvalt on oluline, et lasteaia rühmade suurus väheneks või jääks samaks nagu hetkel kehtivas seaduses ning puuduks võimalus laste rühmi suurendada ka erandkorras, et peale lasteaias käimise algust tuvastatud erituge vajav laps saaks jätkata osalemist õppe-ja kasvatustegevuses oma endises rühmas.

Samuti on tähtis tagada psühhosotsiaalselt mõistlik grupi suurus mitte ainult laste, vaid ka õpetajate jaoks. Näeme, et ülikooli lõpetanud noored õpetajad lasteaeda tööle ei jõua või ei jää sinna püsima, sest töötingimused sh laste arv rühmas, erivajadustega laste toetamise puudulikud tingimused, pingeline psühhosotsiaalne keskkond ja pakutav töötasu ei ole vastavuses töökohustuste ning vastutuse määraga.

Alushariduse kvaliteeti on võimalik tõsta laste arvu vähendamisega rühmades ning kvalifitseeritud personali olemasoluga.

Abiõpetaja:

On igati õige, et kõik lasteaias töötavad inimesed peavad olema pedagoogilise ettevalmistusega, kuid seaduseelnõust ei selgu, kes on abiõpetaja. Praegu töötavad lasteaedades õpetajate kõrval nii assistendid kui õpetaja abid. Õpetaja abide hulgas on palju ilma igasuguse erialase ettevalmistuseta inimesi. Eelnõus on kavandatud, et kõik lastega töötavad inimesed kuuluvad edaspidi pedagoogilise personali hulka.

Nii tekib olukord, kus kvalifikatsioonile vastavate õpetajate arv väheneb ja suureneb kvalifikatsioonita abiõpetajate arv. Praegu lasteaedades töötavad assistendid ja õpetaja abid on vähesel määral lapsehoidja kutsega, eriti õpetaja abid. Uus seadus annab võimaluse komplekteerida rühmi, kus rühma personali hulka kuulub ühe kõrgharidusega õpetaja kõrval kaks heal juhul lapsehoidja kutsega abiõpetajat ehk üks kõrgema kvalifikatsiooniga õpetaja asendatakse madalama kvalifikatsiooniga abiõpetajaga.

Lasteaednike liit näeb, et selline võimalus peaks olema pigem erandlik. Ka teadusuuringud toetavad lasteaednike liidu seisukohta, et kvaliteetse hariduse tagab kvalifitseeritud personal. Igapäeva elu näitab, et lasteaedade pidajad näevad siin ressursi kokkuhoidu ning liigutakse nn. ühe õpetaja ja kahe abiõpetaja süsteemi suunas. Eestis on juba suuri piirkondi, kus KOV on reforminud alusharidust. Kuigi nõutava kvalifikatsiooniga õpetajaid jätkub, on kogu piirkonnas samaaegselt ainult reformimise eesmärgil üle mindud nn. ühe õpetaja ja kahe abiõpetajaga süsteemile. Üks õpetaja ja kaks abiõpetajat rühmas peaks jääma erandjuhtumiks olukorras, kus nõutava kvalifikatsiooniga õpetajaid ei jätku.

Ettepanek: Lasteaia rühma personali moodustavad kaks erialase kõrgharidusega või kõrghariduse ja pedagoogiliste kompetentsidega õpetajat ja vähemalt lapsehoidja kutsega abiõpetaja.

Õppenõukogu:

Alushariduse ja lapsehoiuseaduse eelnõus on rõhutatud lasteaia juhtimisel ebaproportsionaalselt hoolekogu vastutust võrreldes pedagoogilise personaliga hindamaks õppe- ja kasvatustöö vastavust laste arengule ja huvidele. Samas pedagoogiline nõukogu, mille me varasemalt soovitasime PGS-iga sarnaselt nimetada õppenõukoguks, on seaduseelnõust välja jäetud. Kuigi eelnõus mainitakse, et asutuse arenguprotsesse juhitakse personaliga, jääb ebaselgeks, kuidas ja millise koosluse kaudu õpetajaid protsessidesse kaasatakse.

Ettepanek: lisada eelnõusse õppenõukogu mõiste ja ülesanded sarnaselt PGS-iga ning täiendada seaduse eelnõud „Lasteaial on õppenõukogu, mille ülesandeks on oma pädevuse piires õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimine ja hindamine ning õppe- ja kasvatusalaste otsuste tegemine.“

Hoolekogu:

§25 (1) Hoolekogu on alaliselt tegutsev organ, kelle ülesanne on jälgida, et õppe- ja kasvatustegevus vastaks laste arengule ja huvidele

Kommentaari kohaselt on hoolekogu roll edaspidi pakutava alushariduse kvaliteedi kontroll vaatamata asjaolule, et hoolekogu liikmetel puudub vastav ettevalmistus ja pedagoogiline kompetents. Lasteaedade praktika näitab, et lapsevanemad teevad enamasti otsuseid lähtudes enda mugavusest või hooajalistest trendidest.

Ettepanek: sõnastada hoolekogu mõiste ja tegevused sarnaselt PGS §73 „Hoolekogu on alaliselt tegutsev organ, kelle ülesanne on oma pädevuste piires lasteaia direktori, õpetajate, lasteaia pidaja, lapsevanemate ühistegevus õppe ja kasvatuse kavandamisel, toetamisel ja jälgimisel ning õppeks ja kasvatuseks paremate tingimuste loomine. Hoolekogu moodustatakse ja selle töökord kehtestatakse lasteaia pidaja kehtestatud korras.“

Muusika- ja liikumisõpetaja

Tänane praktika näitab, et enamus muusika- ja liikumisõpetajate ametikohti on lasteaedades täidetud. Miinimumkoosseisude kaotamine võib prognoositavalt kaasa tuua olukorra, et lasteaedades hakkavad kaduma muusika ja liikumise spetsialistid, kuigi muusika ja liikumise valdkond on endiselt õppekavas olemas.

Lasteaeda peaks kindlasti alles jääma muusikaõpetaja ja liikumisõpetaja ametikohad. Eesti alushariduse eripäraks ja tugevuseks on erialase ettevalmistusega muusika ja liikumise valdkonna õpetajate tegevus. Muusikaõpetusel on Eesti lasteaedades pikk traditsioon. Muusikaõpetus on oluline meie rahvatraditsioonide tutvustamisel, säilitamisel ja laulupidude traditsiooni jätkamisel. Muusika on oluline valdkond, mis vajab laia kandepinda juba alates varasest lapseast.

Liikumisõpetaja ametikoht on eriti vajalik laste liikuma suunamisel ajal, kus laste ülekaalus ja vähene liikumine on teadusuuringutele toetudes ja meedia vahendusel avalikult teada probleem.

Ettepanek: Seaduse eelnõusse lisada ametinimetustega erinevate võimalike spetsialistide loetelu. Täiendada seaduse eelnõu § 26 „Lasteaia pidaja loob täiendavaid ametikohti (muusikaõpetaja, liikumisõpetaja, ujumisõpetaja, logopeed, eripedagoog, psühholoog, füsioterapeut, HEV koordinaator, tervishoiutöötaja jms) käesolevas seaduse eelnõus ja alushariduse riikliku õppekava eelnõus sätestatud ülesannete täitmiseks.

Õppekeel

2022 a. seaduse eelnõus sätestatud § 6. Õppekeel (1) Lasteaia õppekeel alates kolmeaastastest lastest on eesti keel. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks eesti keeles peab igas rühmas olema tagatud vähemalt üks eesti keelt valdav täistööajaga õpetaja.” sõnastus on ebaõnnestunud ja pole üheselt mõistetav. Õppekeel (1) “Lasteaia õppekeel alates kolmandast eluaastast on eesti keel” jätab selgusetuks, milline on alla kolmeaastaste laste õppekeel või suhtluskeel. Sõnastust “.....Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks eesti keeles peab igas rühmas olema tagatud vähemalt üks eesti keelt valdav täistööajaga õpetaja.” võimaldab eestikeelses rühmas olla ühel eesti keelt valdav õpetajal ja teinel õpetajal või abiõpetajatel, kes on muukeelsed.

Ettepanek: Sõnastada §6 (1) Lasteaia õppekeel on eesti keel.

Ettepanek: Sõnastada §6 (2) Kohaliku omavalitsuse üksus tagab kõikidele lastele võimaluse käia eesti õppekeelega lasteaias või lasteaia rühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles.

Ettepanek: Sõnastada §6 (3) Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks eesti keeles muu õppekeelega rühmas peab igas rühmas olema tagatud vähemalt üks eesti keelt valdav täistööajaga õpetaja

Ettepanek: Sõnastada §6 (4) Kohaliku omavalitsuse üksus tagab kõikidele eesti keelt kõnelevatele lastele võimaluse käia eestikeelses lasteasutuses või lasteasutuse rühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles.

Ettepanek: Sõnastada §6 (5) Õppe ja kasvatustegevuse läbiviimiseks eestikeelses lasteaias või eestikeelses rühmas peavad olema tagatud eesti keelt tasemel C1 valdavad õpetajad ja abiõpetajad.

Kommentaari §6 (4) on lisatud kavandatavasse Alushariduse ja Lapsehoiu Seadusesse hetkel kehtiva seaduse eeskujul “Kohaliku omavalitsuse volikogu tagab kõikidele eesti keelt kõnelevatele lastele võimaluse käia sama valla või linna eestikeelses lasteasutuses või lasteasutuse rühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles.”

Pöörata tähelepanu sellele, et mõisted õppekeel ja suhtluskeel ei ole samased ja mõisted eestikeelne lasteaed ja eesti õppekeelega lasteaed ei ole samased. Eesti õppekeelega lasteaed ei taga eesti emakeelega lapsele eestikeelset lasteaeda. Seal võib käia enamuses muukeelseid lapsi, kes alles õpivad eesti keelt ning nende suhtluskeel on mõni võõrkeel. Jättes

omavalitsuse kohustuse eesti emakeelega lapsele eestikeelse lasteaia tagamise uuest seadusest välja, seadustatakse olukord, kus eesti emakeelega laps ei saa mitmes Eesti piirkonna lasteaias olla eestikeelses ja -kultuurilises keskkonnas, mi on vastuolus EV põhiseaduse ja Alushariduse õppekavaga.”

§ 33. Munitsipaallasteaia ja -hoiu rahastamine (1) Munitsipaallasteaia ja -lapsehoiu rahastamine toimub kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve vahenditest. (2) Riigieelarvest eraldatakse kohaliku omavalitsuse üksusele toetust käesoleva seaduse § 27 lõikes 2 nimetatud õpetajate täienduskoolituseks, eesti keele õppeks ja õpetajate tööjõukuludeks, sealhulgas võib kohaliku omavalitsuse üksus toetust kasutada tugispetsialistide tööjõukulude katmiseks või tugiteenuste kättesaadavuse tagamiseks

Muuta ja sõnastada § 33(2) Riigieelarvest eraldatakse kohaliku omavalitsuse üksusele toetust käesoleva seaduse § 27 lõikes 2 nimetatud õpetajate täienduskoolituseks, eesti keele õppeks, õpetajate ja tugispetsialistide tööjõukuludeks.

Kui õpetajate tööjõukulude arvelt kaetakse tugispetsialistide tööjõukulud siis jätku vahendeid, millega motiveerida õpetajaid taotlema kõrgemaid kutsetasemeid ja võtma lisaülesandeid, tegema lisatööd.

Alushariduse õppekava

Muudatused, täiendused märgitud sinisega.

Ettepanek: Täiendada §3(2) “Alushariduse riiklik õppekava tähtsustab alusväärtustena üldinimlikke väärtusi, milleks on ausus, hoolivus, [tervislikkus](#), [ettevõtlikkus](#), õiglus, lugupidamine enda ja teiste vastu ning ühiskondlikke väärtusi, milleks on vabadus, demokraatia, [austus eesti keele ja kultuuri vastu](#), austus emakeele ja kultuuri vastu, kodumaa-armastus, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, keskkonna jätkusuutlikkus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus.”

Ettepanek: §3(3) Õppe- ja kasvatustegevused lasteaias kannavad alushariduse alusväärtusi. Väärtuskasvatus lasteaias põhineb eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ühishväärtuste ja teaduse põhisaavutuste omaksvõtul ning maailma kultuuride [tundmaõppimisel](#).

Leiame, et tuginedes Eesti Vabariigi Põhiseadusele on alushariduse peamine eesmärk eesti keele ja kultuuri kaitse ning alushariduse kontekstis ei saa rääkida “maailma kultuuride omaksvõtust” vaid siiski maailma erinevate kultuuride teadvustamisest, esmasest tundmaõppimisest.

§5 (1) 6) lisada „lõimitakse erinevaid valdkondi ja tegevusi rakendades [lapse omaalgatuslikku ja enda poolt juhitud mängu](#)“

§6 (3) sõnastada ümber „ Laps [osaleb](#) tegevuste kavandamises. Last suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima. Väärtustatakse lapse [loovust](#), [loomingulisust](#), omaalgatust ja [ettevõtlikkust](#). Lapsega tegelevate täiskasvanute roll on lapse arengut [toetada teda juhendades ja](#) suunates ning kujundada lapse arengut toetav keskkond.

§7 (2) Õpi- ja kasvukeskkonna loob õpetaja koostöös laste ja lasteaia meeskonnaga, kaasates võimalusel lapsevanemaid. Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel lähtutakse [laste vanusest](#) laste vajadustest, õppe-ja kasvatustegevuse eesmärkidest ning sisust.

§7 (7) lisada „ Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse võimalusel loomulikus keskkonnas.

§9 (2) 2) lisada „Õppe-ja kasvatustegevused, igapäevatoimingud ja [mäng](#) vahelduksid sujuvalt ja moodustaksid laste jaoks tasakaalustatud terviku.

§9 (2) 4) sõnastada ümber „ Lastele tagatakse päevas vähemalt üks tund puhkeaega.”

Nii on jäetud lasteaedadele võimalus oma eripärast lähtuvalt ise otsustada, kas puhkeaeg on uneaeg, vaikselt raamatute vaatamine või muu vaikne tegevus. Samas on lastel võimalus organiseerida puhkeaega lähtuvalt oma võimalustele (lasteaia ruumilised ja personali töökorralduslik võimalus.

§9 (2) 3) ... lastel oleks võimalus iga päev sõltuvalt ilmastikutingimustest [vähemalt](#) 1–2 korda õues viibida;

§14 (3) 4) ... valdab [eneseväljenduseks](#) sobivat sõnavara;

Ettepanek: leida Alushariduse õppekavas sobilik koht, kus esitleda - õppekava juurde kuuluvad õppekava toetavad materjalid pedagoogilisele personalile, kus avatakse ja kirjeldatakse valdkonna mõisted, sisu ja sobilik õppevara.

§21 (2) 8) loob digitaalset sisu (foto, heli, video, animatsioon). Ettepanek – õppekasvatuse väljund „[loob animatsiooni](#)“ eemaldada, kuna ei ole eakohane 6-7 a lapsele. Selles vanuses laps ei ole suuteline iseseisvalt looma animatsiooni.

Mitmed mõisted v. terminid on vaja lisada/avada õppekavas:

- eestikeelne lasteasutus või rühm
- eesti õppekeelega lasteasutus või rühm
- õppekeel on eesti keel kõrvale tuua suhtluskeel on eesti keel või mõni muu keel? (kuna õppekeel ja suhtluskeel ei ole kattuvad mõisted).
- eesti õppekeele maht muukeelsetes rühmades
- õppekasvatustöö maht (Alushariduse ja lapsehoiu seaduse eelnõu seletuskirjas on mitmel korral seda mõistet kasutatud aga selle suurus jääb igal ise sisuga täita.
- kasutada läbivalt terminid lapsevanem mitte edaspidi vanem
- õppevara alushariduses, digiõppevara.

Kaaluda ettepanekut:

Alushariduse ja lapsehoiu seaduse lisas 1 RAKENDUSAKTI KAVAND VABARIIGI VALITSUS MÄÄRUS Lasteaia õpi- ja kasvukeskkonna nõuded. 2. peatükk NÕUDED LASTEAIA MAA-ALALE, HOONETELE, RAJATISTELE, RUUMIDELE JA SISUSTUSELE § 5. Nõuded ruumidele ja sisustusele ja [lasteaia õpivarale sh digiõppevarale](#).